

Şiî Kaynaklarda Ali B. Ebî Tâlib ve Fatıma Mushafı

Mehmet ATALAN*

ABSTRACT

Mushaf of Ali b. Ebî Tâlib and Fatimah in the Sources of the Shia. It is important to note that the issue of the mushaf of Ali b. Ebî Tâlib is neither based on inference nor is it a matter of belief but it is rather a historical and well-researched fact, and if there exists any dispute over this issue, it is regarding certain details and the eventual fate of this mushaf. Most of the narrations indicate that Imam Ali mushaf was compiled on the basis of the order of the revelation of the surahs. However, there are differing views as regards the contents of the mushaf had whether it contained only the revealed text or the al-nuzul and the nasikh and mansukh. In one tradition it is said that Fatimah, after the Prophet passed away, used to write what she was told that would happen to her descendants and stories about other rulers to come. Fatimah recorded those information, which was kept in her family of Imams, and was called The Mushaf of Fatimah. But, The Mushaf of Fatimah is not a part of Quran. It does not have anything to do with Shari'ah and the religious practices.

KEYWORDS: Quran, Mushaf of Ali b. Ebî Tâlib, Mushaf of Fatimah.

GİRİŞ

Mushaf, iki kapak arasında ciltlenen sayfalara verilen isim olarak tarif edilmektedir. İslami literatürde ise, Allah tarafından Hz. Peygamber'e gönderilen Kur'an'ın, yazılıp iki kapak arasında cem edildiği kitabın adıdır.¹

Bazı Şii kaynaklar, Ali b. Ebî Tâlib'in halifeliliği ve hilafetin Fatıma'dan devam eden soyuna ait olduğu Şeklindeki iddialarını en güçlü delillerle destekleyebilmek için Kur'an'ın tahrif edildiğini veya bilinçli bir eksiltmeye tabi tutulduğunu iddia ederek alternatif Mushaf'lar gündeme getirmişlerdir. Yani Şia'nın Kur'an'a yönelik bu yaklaşımının temelinde, onların imamet inancı yatmaktadır. İmameti dinin merkezinde bir inanç konusu olarak kabul eden

* Dr., Fırat Ün. İlahiyat Fakültesi.

1 Ebû'l-Fazl Cemâluddîn Muhammed b. Mükerrrem el-Ensârî İbn Manzûr(711/1311), *Lisânu'l-Arab*, I-XV, Beyrut 1375-1376/1955-1956, IX/186; Celaluddîn Abdurrahmân b. Ebî Bekir es-Suyutî(911/1505), *el-İtkân fi Ulumi'l-Kur'an*, el-Mektebetu's-Sakafiyye, Kahire 1941, I/89; Ebû'l-Feyz Murtazâ Muhammed b. Muhammed ez-Zebidî(1205/1790), *Tâcu'l-Arûs*, Beyrut trz., II/161.

Şii kaynaklar,² bununla ilgili olarak Kur'an'da ayetler aramışlar, bu iddialarını destekleyecek somut ayetler bulamayınca da, Kur'an'ın tahrif edildiğini ve gerçek Kur'an'ın daha kapsamlı ve farklı olduğunu iddia etmişlerdir.³ Çünkü Şii imamet nazariyesi, "Ali b. Ebî Tâlib'in, Hz. Peygamber'den sonra nass ve tayinle halife olduğu ve imametın kıyamete kadar onun Fatıma'dan olan soyundan çıkmayacağı"⁴ esasına dayandırılmıştır. Hatta imamete olan ihtiyaç konusunda son derece ileri gidip imameti ilahi bir makam olarak kabul etmişler, onu nübüvvet gibi görmüşlerdir.⁵ Bu sebeple Kuleynî, imamet-risalet bağıını Kur'an vasıtasıyla kurmak istemiş,⁶ kendi imamet görüşünü temellendirmek ve ona dini bir içerik kazandırmak için Kur'an ayetlerini yorumlamış ve bir çok ayet ve sûrenin tahrif edildiğini iddia etmiştir.⁷

İlk dönem Şii kaynaklarda, Kur'an ancak Ali ve oğulları tarafından cem' edildiği, Kur'an, Resûlullah'a nazil olduğu şekliyle onlar tarafından bir araya getirildiği, Kur'an'ın, aslı itibarıyla on yedi bin ayet olduğu, Fatıma Mushafı'nın elimizdeki Kur'an'dan üç misli büyüklükte olduğu, Beyyine Sûresi'nde adı geçen Kureyş'ten yetmiş kişinin isminin çıkartıldığı ve yine Ehl-i Beyt'in fazileti ile ilgili sûre ve ayetlerin de çıkartılmış olduğu rivayet edilmektedir.⁸

Kur'an'ın tahrifiyle ilgili iddiaların, İslâm'ın daha ilk asrında gündeme gelmeye başladığı görülmektedir. Hasan b. Muhammed b. el-Hanefiyye(100/718), tahminen 75/694 ile 80/699 yılları arasında bir tarihte yazdığı *Kitâbü'l-İrcâ* isimli eserinde bu konuya işaret etmektedir. Ona göre Sebeiyye'nin iddialarından birisi de, Allah'ın nebisinin Kur'an'ın onda dokuzunu gizlediğini ileri sürmeleri idi.⁹ Bu tarihlerden başlayarak IV./X. yüzyıla kadarki Şii âlimler

- 2 Kuleynî, Kummî ve Tûsî'nin Görüşleri Çerçevesinde geniş bilgi için bkz., Hasan Onat, "Şii İmamet Nazariyesi", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, XXXII (1992), 89-110, 90-92; Cemil Hakyemez, "İtikadî Mezheplerin Görüşlerini Hadislerle Temellendirme Gayretleri", *Gazi Üniversitesi Çorum İlahiyat Fakültesi Dergisi*, II:4 (2003), 73-74.
- 3 Krş. Sakıp Yıldız, "Şîa'nın Kur'an-ı Kerim ve Tefsiri Hakkında Görüşleri", *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, V (1982), Erzurum, 45-69, 57; Abdullah Draz, *Kur'an'ın Anlaşılmasına Doğru*, Çev., Salih Akdemir., Ankara 2000, 34.
- 4 Hasan Onat, *Emeviler Devri Şii Hareketleri ve Günümüz Şiiliği*, Ankara 1993, 15.
- 5 Ebû Muhammed Hasan b. Mûsâ en-Nevbahî(300/912) ve Sa'd b. Abdillâh Ebû Halef el-Eş'arî el-Kummî(301/913), *Şii Fırkalar*, Çev., Hasan Onat, Sabri Hizmetli, Sönmez Kutlu, Ramazan Şimşek, Ankara Okulu Yay., Ankara 2004, 89-90.
- 6 Ebû Ca'fer Muhammed b. Ya'kûb b. İshâk el-Kuleynî(329/940), *Usûl mine'l-Kâfi*, I-II, Tahran 1389, I/195.
- 7 el-Kuleynî, *Usûl mine'l-Kâfi*, I/239-240. Kur'an'ın tahrifi ile ilgili bkz., İhsan İlahî Zahir, *Şîa'nın Kur'an, İmâmet ve Takiyye Anlayışı*, Çev., Sabri Hizmetli ve Hasan Onat, Ankara 1984, 68-139.
- 8 Bkz. el-Kuleynî, *Usûl mine'l-Kâfi*, I/228, 239; I/414; II/ 631, 634; İbn Ebî Zeyneb Ebû Abdillâh Muhammed b. İbrâhîm en-Nu'mânî(360/971), *Kitâbu'l-Gaybe*, thk. Ali Ekber el-Ğıffarî, Tahran trz., 318-319; Ebû Abdillâh İbnü'l-Muallim Muhammed b. Muhammed b. en-Nu'mân el-Ukberî el-Bağdadî Şeyh Müfîd(413/1022), *İrşâd*, Beyrut 1975, 356. Ayrıca bkz., W. Montgomery Watt, *Kur'an'a Giriş*, Çev., Süleyman Kalkan, Ankara Okulu Yay., Ankara 1998, 65.
- 9 Geniş bilgi için bkz. Sönmez Kutlu, İlk Mürcîî metinler ve Kitâbü'l-İrcâ, *AÜİFD.*, XXXVII (1998), 317-331, 327-328.

arasında kabul gören tahrif iddiası, özellikle el-Kummî(307/919) ve Kuleynî(329/940-41) gibi alimlerce derlenen rivayetler aracılığıyla sonraki yüzyıllara intikal ettirilmiştir.¹⁰ Bu anlamda hicri dördüncü ve beşinci yüzyılın ortalarına kadar eser telif eden diğer birçok Şîî âlimi de, tahrif konusuna ilgiyle yaklaşarak, iddialarını ispat etmek amacıyla pek çok rivayet uydurmanın yanında, Kur'an ayetlerini de tevil etmişlerdir.¹¹ Diğer taraftan, bu tür tahrif iddialarına sarılanlar, Şîa içerisinde Ahbarîler¹² diye nitelenen ve Kuleynî gibi alimlerin mensup olduğu rivayetçi ekoldür. Usulî diye nitelenen Şeyh Müfid(413/1022) ve Şerif el-Murtaza(436/1044) gibi Kelâmcılar ise, Kur'an'da herhangi bir eksilmenin söz konusu olamayacağını iddia etmişlerdir.

Yukarıda ifade edildiği gibi, ilk dönem Şîî rivayetlere göre, Ali b. Ebî Tâlib ve Ehl-i Beyt'i öven birçok ayet Kur'an'dan çıkartılmıştır¹³ ve Peygamberin vefatından sonra, Kur'an masum olmayanlar tarafından toplandığı için, toplama işinin tam vakıalara mutabık olması mümkün değildir.¹⁴

Şîî kaynaklarda bu konuyla ilgili olarak gündeme getirilen ve daha çok Ca'fer es-Sâdik'a nispet edilen diğer bazı rivayetler de şu şekildedir: "Eğer halk, Kur'an'ı nazil olduğu üzere okusaydı kesinlikle iki kişi arasında ihtilaf söz konusu olmayacaktı,"¹⁵ "Eğer Kur'an nazil olduğu gibi Ali b. Ebî Tâlib'in tefsir ve tertibi ile okunsaydı bizim adımızı Kur'an'da bulacaktınız"¹⁶ ve "Bizim Kaim'imiz Mehdi kıyam ettiğinde, Kur'an'ın, nazil olduğu gibi okutulması için çadırlar kurduracak. Zira Kur'an, bugünkü tertip ve düzenin dışında, bambaşka bir halde olacaktır."¹⁷

Şîîler, fırkalarının aslı olan Ali b. Ebî Tâlib'in, Hz. Peygamberin halifesi oluşu inancını ispat edebilmek için, ilk kaynak olarak telakki ettikleri Kur'an'ın ayetlerini zoraki tevillere tabi tutmak durumunda kalmışlardır. Bu tevillerin

10 el-Kuleynî, *Usûl mine'l-Kâfî*, I/228, 239-240; Ebû'l-Hasan Ali b. İbrâhîm el-Kummî(307/919), *Tefsîru'l-Kummî*, Beyrut 1991, I/10-11, II/451. Krş., Momen Moojen, *An Introduction To Shi'i Islam: The History and Doctrines of Twelver Shi'ism*, Yale University Press, London 1985, 81, 173.

11 Mesela bkz. en-Nu'mânî, *Kitâbu'l-Gaybe*, 318-319; el-Kummî, *Tefsîru'l-Kummî*, II/451. Şîa'nın Kur'an'a bakışı ile ilgili bkz., Hasan Onat, "Mezheplerin İnanç Esaslarının Sistemleşmesinde Kur'an'ın Rolü", *I. Kur'an Sempozyumu*, Bilgi Vakfı Yay., Ankara 1994, 415-439, 433-435.

12 Mazlum Uyar, *İmâmîyye Şîas'ında Düşünce Ekoller Ahbârîlik*, Ayışığı Kitapları, İstanbul 2000.

13 el-Kuleynî, *Usûl mine'l-Kâfî*, I/239. Ayrıca bkz., Watt, *Kur'an'a Giriş*, 65.

14 Allâme Muhammed Hüseyin et-Tabâtabâî *el-Mizân fi Tefsîri'l-Kur'an*, I-XX, Tahran 1379/1959-60, XII/109-110.

15 el-Kummî, *Tefsîru'l-Kummî*, II/451; Muhammed Bâkır b. Muhammed el-Meclisî(1110/1698), *Bihâru'l-Envâr*, II. Baskı I-CX, Beyrut 1983, 92/48.

16 el-Meclisî, *Bihâru'l-Envâr*, 92/55.

17 Muhammed b. Hasan b. Ferruh es-Saffâr(290/902), *Besâiru'd-Derecât el-Kübrâ fi Fedâilî Âli Muhammed*, Mektebet-ü Ayetillah Mer'aşî Necefi, Kum trz., 193; el-Kuleynî, *Usûl mine'l-Kâfî*, II/263; en-Nu'mânî, *Kitâbu'l-Gaybe*, 318-319; Şeyh Müfid, *İrşâd*, 356; Molla Muhsin Muhammed b. Murtazâ b. Mahmûd Feyz-i el-Kaşânî(1090/1679), *el-Mehecce'tü'l-Beyzâ*, y.y., trz., II/263.

inandırıcı olabilmesi için, hem Hz. Peygamberi hem Ali'yi ve hem de diğer imamları vasıta yapmışlar, kaynak olan eserlerinde, onları ağızlarından bazı ayetlerin tefsir ve tevili mahiyetinde çeşitli hadisler uydurmuşlardır.¹⁸

Şîa'nın tahrif ile ilgili görüşlerinden biri de, Ali b. Ebî Tâlib'in Kur'an'ı cem etmesi ve bu cem edilen Ali Mushafı'nın mevcut Kur'an'da bulunmayan bazı ayetleri ihtiva edip etmemesi etrafındaki münakaşalardır. Yine benzer şekilde ve muhtemelen aynı kaygılardan dolayı gündeme getirildiği anlaşılan Fatıma Mushafı etrafında da birtakım tartışmalar söz konusudur. Şîa, ortaya koyduğu batını yorumlarla dilediklerine ulaşmak için Kur'an'da gelişigüzel tasarruflarda bulunmak ve bazı hurafeleri Kur'an'a sokmak durumunda kalmıştır. Ali b. Ebî Tâlib'in ve sonra gelen imamların imametini ve onlara sevgi ve dostluk, muhaliflerine ve düşmanların buğzu imanın asıllarından bir asıl kabul ettiler. İmamlara itaata ve onların bütün mahlûkattan faziletli olduklarına inandılar. Bu esasları bir inanç esasları kıldıktan sonra, bu görüşlerin ışığında Kur'an'ı ele aldılar. Daha da ileri giderek, Kur'an'da geçen her medih ve sena ayetlerini imamlara ve onları sevenlere, bütün kötüleme ve azarlama ayetlerini de imamlarına muhalif olanlara ve düşmanlarına tahsis ettiler. Şîi kaynakların pek çoğunda, Kur'an'ın tahrif edilmesi ve bazı ayetlerin tağyir edilmesi hakkında gulatı teyit eden ifadeler kullanılmıştır. Biz bu makalemizde, Şîi kaynaklarda hareketle öncelikle konuyla ilgili üretilen rivayetleri tespit edip, Şîi kaynaklarda Ali b. Ebî Tâlib ve Fatıma Mushafı hakkında bazı değerlendirmelerde bulunacağız.

I. ALİ B. EBİ TÂLİB MUSHAFI

Kur'an'ın cem' edilmesi ile ilgili olarak Şîa'nın naklettiği bazı rivayetlerde, Kur'an'ı toplama işinin Ali b. Ebî Tâlib'e mahsus kıldığı yolunda nakiller söz konusudur. Şîi kaynaklar böyle bir mushafın varlığından ve bazı özelliklerinden söz etmişlerdir. Bu nedenle Ali b. Ebî Tâlib'in Mushafı'yla ilgili pek çok rivayet bulunmaktadır.

Bu rivayetlere göre, Kur'an Hz. Peygamber'in sağlığında cem' edilmiştir. Hz. Peygamber döneminde birçok sahabenin Kur'an'ı cem' ettiğini söyleyen Hicri VI. asır Şîi müfessirlerinden et-Tabressî, "Abdullah b. Mes'ud ve Ubey b. Ka'b, Kur'an'ı Hz. Peygamberin huzurunda birçok kez hatmetmişlerdir; bunların tamamı biraz düşünme ile Kur'an'ın kesinti ve dağınıklığa uğramaksızın cem' edilip tertip edildiğine delildir"¹⁹ ifadesini kullanmaktadır. Yani ona göre Kur'an, Hz. Peygamber döneminde cem' edilmişti. Ancak Kur'an'ın Resûlullah döneminde bugünkü gibi bir mushafta toplanmış olduğuna gösterilen fazla

18 İsmail Cerrahoğlu, *Tefsir Tarihi*, Fecri Yayinevi, I-II, Ankara 1996, I/400. Bu ayetlerin tefsir ve tevili için bkz., el-Kuleynî, *Usûl mine'l-Kâfi*, II/619, 627-628, 631-634; el-Kummî, *Tefsiru'l-Kummî*, I/22-23, 179, 391; Ebû Mansûr Ahmed b. Ali b. Ebî Tâlib et-Tabersî (VI/XII. asır), *İhticâc*, Necef 1966, 353-354.,

19 Ebû Ali el-Fazl b. el-Hasan et-Tabersî (548/1153), *Mecmau'l-Beyân fi Tefsiri'l-Kur'an*, I-X, Beyrut 1415/1995, I/15.

delil bulunmamaktadır. Diğer bir Şîî âlim Tabatabaî'ye göre, Kur'an'ın Resûlullah'ın döneminde bugünkü anlamda toplanmış olması imkânsızdır. Bir kısım sahabenin Kur'an'ı cem' etmiş olması bazı sûre ve ayetlerin tertibinden öteye geçmez. Kur'an'ın bir kitap şeklinde telif edilmesi ve Mushaf olarak bir araya getirilmesi ise, kesinlikle Resûlullah'ın vefatından sonra olmuştur.²⁰

Bazı Şîî kaynaklara göre, Kur'an'ın toplanması konusu, tahrif iddialarıyla doğrudan ilgilidir. Çünkü tahrif iddialarını ileri sürenler, daima Kur'an'ın toplanmasıyla ilgili rivayetleri delil göstermişlerdir. Onlara göre Kur'an, Ali b. Ebî Tâlib tarafından cem' edilmiştir. Daha sonra imamlar, veraset yoluyla ondan Kur'an'ı almışlardır. Tebdil ve tahriften uzak olan sahih Kur'an budur. Onlarda Ehl-i Beyt'e taalluk eden sarîh hususlar hazfedilmiştir.²¹

Ali Mushafı'nın cem'iyle ilgili belli başlı Şîî rivayetler şunlardır: "Hiçbir insan bütün Kur'an'ı topladığını iddia edemez. Kur'an ancak Ali b. Ebî Tâlib ve Ehl-i Beyt tarafından toplanabilmiştir. Bunların dışında Kur'an'ı Resûlullah'a nazil olduğu şekliyle bir araya getirdiğini iddia eden yalancıdır."²² "Kur'an, Hz. Peygamber zamanında sahifelerde ve kişilerin hafızalarında dağınık bir haldeydi. Hz. Peygamber'in vefatından hemen sonra Ali b. Ebî Tâlib onu ayetlerin iniş sırasına göre toplayıp düzenlemiştir."²³ Bu olayın ise şu şekilde geliştiği ifade edilir: Peygamber Ali'ye yanında bulunan Kur'an ile yatağının başucunda parçalar halinde bulunan sahifeleri bir araya getirmesini, böylece Kur'an'ın da Tevrat ve İncil gibi bozulmasına engel olmasını buyurdular. Sonra Ali bu sahifelerin hepsini sarı bir bez parçasına sarıp mühürlenmiş (Sahifetü's-Sufra)²⁴ ve şunları söylemiştir: Bundan sonra bunları toparlayıncaya kadar sırtıma aba almayacağım. O günden sonra Kur'an'ı toplayıncaya kadar yanına gelenleri üzerine aba giymeden karşılaşmıştır.²⁵ Sonra bu isteğini yerine

20 et-Tabâtabâi, *el-Mizân fi Tefsiri'l-Kur'an*, XII/120.

21 Geniş bilgi için bkz., Ebû'l-Hasen Ali b. Hüseyin İbn Babeveyh el-Kummi(329/940), *el-İmâme ve't-Tebîra*, Kum 1985, 38-39.

22 el-Kuleynî, *Usûl mine'l-Kâfi*, I/228. Ali Mushafı ile ilgili geniş bilgi için bkz., Ekrem Berekât el-Âmilî, *Hakikatu Mushafı Fatma inde's-Sîa*, Dar'ü's-Safve, Beyrut 1997/1418, 143-158.

23 Şerefuddin Amilî Abdülhüseyin, *el-Müracaat*, thk., Hüseyin Razî, Beyrut trz., 411. Ancak Hakîm, *el-Müstedrek*'inden şöyle naklediyor: "Kur'an üç defa toplatıldı. İlki, Peygamber'in huzurunda, dağınık şekilde bulunan ayetler -Peygamber'in emriyle- belirli sürelerde bir araya getirilip düzene koyuldu. İkincisi, Ebu Bekir zamanında daha önceden deri, taş, ağaç ve kemik levhalar üzerine yazılı olan Kur'an'ı onun zamanında sayfalar üzerine yazılmaya başlandı. Üçüncü toplatılma işlemi de surelerin düzene sokulması olup, bu da Osman zamanında yerine getirilmiştir." Ebû Abdillâh Muhammed b. Abdillâh b. el-Beyyî' el-Hâkim en-Nisâbüri(404/1014), *el-Müstedrek ala's-Sahîhayn*, Dar'ul-Marifet, Beyrut 1990, II/228. Ayrıca geniş bilgi için bkz., es-Suyutî, *el-İtkân fi Ulumi'l-Kur'an*, el-Mektebetü's-Sakafiyye, IV/126-130.

24 Her ne kadar Sahife ile Camia ayrı şeyler imiş gibi görünüyorsa da, rivayette Camia peygamberin Ali'ye yazdırdığı bir Sahife olarak tanımlanmaktadır. el-Kuleynî, *Usûl mine'l-Kâfi*, I/238. Bundan ötürü Camia'nın, Sahife'nin bir benzeri olduğunu söylemek mümkündür.

25 el-Kummi, *Tefsiri'l-Kummi*, II/451; Reşidüddin Ebû Ca'fer Muhammed b. Ali el-Mâzenderânî İbn Şehr Aşûb(588/1192), *Menâkıbu Ali b. Ebî Tâlib*, I-III, Necf 1375/1956, II/40-41;

getirebilmek için üç gün evde oturmuş, Kur'an'ı yazdıktan sonra da onu alıp Peygamber Mescidine getirerek halka sunmuş ve ardından şöyle demiştir: “İşte bu Kur'an'dır; Hz. Peygamber'in vefatından sonra ben onu toplamakla meşgul oldum ve şimdi onu size getirdim.” Bu rivayetlerin devamında Ali b. Ebî Tâlib'in, Hz. Peygamber'in vefatından sonra uzlete çekilip, namaz vakitleri haricinde insanlar arasına karışmadığı ifade edilmektedir. Bir başka rivayette ise Ali b. Ebî Tâlib'in, uzlet esnasında cem ettiği mushafı insanlara gösterdiği ve gerçek mushafın bu olduğunu ilan ettiği rivayet edilmiştir. Ancak, halkın “bizim ona ihtiyacımız yoktur” demesi üzerine, Ali'nin de onu eve geri götürdüğü iddia edilmektedir.²⁶

Buna benzer başka bir Şii rivayette de şöyle açıklanmaktadır: “Hz. Peygamber'in vefatından sonra, onun emri üzerine Ali b. Ebî Tâlib, Kur'an'ı Muhacir ve Ensar topluluğuna getirip sunmuştur. Ebû Bekir ve Ömer bu mushafı açınca kabilesinin ayıplarını görmüş ve Ömer kalkıp şunları söylemiştir: ‘Ey Ali, onu geri götür, bizim ona ihtiyacımız yoktur.’ Ali b. Ebî Tâlib de onu alıp götürmüştür. Sonra Ömer, Zeyd b. Sâbit'i çağırarak, “Ali'nin bize getirdiği Kur'an'da, Ensar ve Muhacirlerin suç ve ayıpları vardır. Biz ise Kur'an'ı kendi bildiğimiz şekilde toplamak ve böylesi şeyleri ondan atmak istiyoruz” demiştir. Zeyd, bu teklifi kabul etmiş, ancak “Eğer ben sizin istediğiniz gibi Kur'an'ı yazdıktan sonra Ali b. Ebî Tâlib, toplamış olduğu Kur'an'ı ortaya koyarsa, bu planınız ne olacak?” diyerek düşüncelerini dile getirmiştir. Ömer, çaresinin ne olduğunu sorunca da, Zeyd; “Siz daha iyi bilirsiniz” diye cevap vermiştir. Ömer, onu öldürmek ve ondan kurtulmaktan başka çare yoktur demiş ve Halid b. Velid'e onu öldürmesini emretmiş; fakat Halid bunu yapmamıştır. Ömer hilâfete geldiğinde Ali'den, yazmış olduğu Kur'an'ı -onda değişiklikler yapmak için- istemiş. Ali, onu elde etmenin mümkün olmadığını söylemişti. Ali, “ben, hüccet size tamamlansın ve mazeret yolu kapansın ve kıyamet günü biz görmedik veya bilmiyorduk demeyesiniz diye onu Ebû Bekir'e gönderdim. Bu Kur'an'a benim haleflerim ve evlâtlarımdan başkası el süremeyecektir” demiştir.²⁷

Ebû'l-Fadl Ahmed b. Ali el-Askalâni İbn Hacer(852/1448), *Fethu'l-Bârî*, Dâru'l-Marife, Beyrut 1379, IX/10; Feyz-i el-Kaşânî, *el-Mehecce'tü'l-Beyzâ*, II/264; el-Meclisî, *Bihârü'l-Envâr*, 92/48.

26 es-Saffâr, *Besâiru'd-Derecât*, 196; Ebû Ca'fer Muhammed b. Ali b. Babeveyh el-Kummî Şeyh Sadûk(381/991), *Şiî İmâmîyye'nin İnanç Esasları*, Çev. Ethem Ruhi Fırlalı, Ankara 1978, 101; Muhammed b. İshâk İbnü'n-Nedîm(385/955), *el-Fihrist*, Beyrut 1994, 45-46. Ebû Mansûr et-Tabersî, *İhticâc*, 1/27. Ayrıca bkz., el-Meclisî, *Bihar'ul-Envar*, 92/43. el-Ya'kûbî buna benzer başka bir rivayette şu ifadeleri söylemektedir; “Ali b. Ebî Tâlib, Peygamberin vefatından sonra Kur'an'ı toplamış, devenin sırtına yükleyip getirmiş ve ‘Bu benim topladığım Kur'an'dır,’ demiştir. Ali b. Ebî Tâlib, Kur'an'ı yedi cüzde toplamıştı. Birinci cüz sırasıyla, Bakara, Âl-i İmran, Nisa, Maide, En'am, Âraf ve Enfal sûreleri ile başlıyordu ve her cüz on dört ile on sekiz sureyi kapsamıştı. Her cüz başlangıç sûresinin adını almıştı. Bunların toplamında da üç sûre kalemden düşmüştür.” Ahmed b. Ebî Ya'kûb b. Ca'fer b. Vehb el-Ya'kûbî(292/904), *Târthu'l-Ya'kûbî*, I-II, Beyrut 1960, II/22-23.

27 Ebû Mansûr et-Tabersî, *İhticâc*, 81, 155-156. Ayrıca bu rivayetler için bkz., el-Meclisî, *Bihar'ul-Envar*, 92/43.

Ali b. Ebî Tâlib'in bir mushaf tertip ettiğinden Şif olmayan kaynaklar da bahsetmektedir.²⁸ Rivayete göre Muhammed b. Sirin, İkrime'den şöyle nakletmektedir: "Ebu Bekir'in hilâfetinin ilk günlerinde Ali b. Ebî Tâlib evde oturup Kur'an'ı toplamakla meşgul oldu." Ben İkrime'den: "Acaba o zaman aynı nüzul sırasına göre başka bir Kur'an da yazılmış mıydı?" diye sordum. "Eğer cinler ve insanlar hepsi bir araya gelselerdi böyle bir Kur'an vücuda getiremezlerdi" cevabını verdi. İbn-i Sirin diyor ki: "Bu mushafı araştırmaya koyuldum; Medine'ye mektup yazdım, ancak ona ulaşamadım."²⁹

Benzer bir rivayette İbn-i Cezzi Kelbî şöyle yazıyor: "Kur'an, Hz. Peygamber zamanında sahifelerde ve kişilerin hafızalarında dağınık bir hâldeydi. Hz. Peygamber'in vefatından hemen sonra Ali b. Ebî Tâlib onu ayetlerin iniş sırasına göre toplayıp düzenledi. Bu değerli kitapta saklı nice ilimler vardı; ama ne yazık ki elimizde değil."³⁰

Âlûsî de bunlara benzer şu ifadeleri söylemektedir: Hz. Ali'nin Kur'an'ı cemettiği hakkında varid olan haberlerin bir kısmı zayıftır. Bir kısmı da mevzudur. Sahih olanlar ise Ali b. Ebî Tâlib'in Kur'an'ı bir mushaf halinde cemettiğine değil, göğsünde cemettiğine halledilmelidir.³¹

Şif âlim et-Tabersî, Ali'nin Mushafı'nın kabul görmemesinin nedenini şu şekilde açıklamaktadır: Ebû Bekir, Kur'an'ı açtığında Muhacir ve Ensar'dan bazılarının yanlış davranışlarının bu kitapta yazılı olduğunu görmüş; ancak maslahata uygun olmayacağı korkusuyla onu reddetmiştir.³² Kur'an'da tahrif olduğunu iddia edenlere göre, Ali'nin Mushafı ile diğer mushaf arasında farklılıklar olmasaydı, Ali b. Ebî Tâlib, bir araya getirdiği mushafı Müslümanlara göstermezlik etmezdi.³³

Kuleynî'den nakledilen diğer bir rivayete göre ise bu mushaf, Cebrail'in semadan getirdiği gerçek Kur'an'dır. Elimizdeki Kur'an'dan farklıdır. Yine Kuleynî'nin Cafer es-Sadık'dan rivayet ettiğine göre, Peygamber'e vahiy olarak indirilen Kur'an, on yedi bin ayetti. Elimizdeki Kur'an'da ise 6263 ayet vardır. Diğerleri Ali'nin topladığı şekilde Ehl-i Beyt nezdinde koruma altındadır.³⁴

28 Ebû Abdillâh Muhammed İbn Sa'd(236/850), *Tabakâtü'l-Kübrâ*, I-IX, Beyrut trz., II/338; Ebû Muhammed Abdullah b. Müslim İbn Kuteybe(276/889), *Kitâbü'l-İmâme ve's-Siyâse*, thk. Tahâ Muhammed el-Zeyni, I-II, Kahire 1967, I/19; es-Suyutî, *el-İtkân fi Ulumi'l-Kur'an*, I/17.

29 İbn Sa'd, *Tabakâtü'l-Kübrâ*, II/338; Ahmed b. Muhammed b. Muhammed b. Ali b. Hacer el-Mekki el-Heytemî(974/1567), *es-Savâiku'l-Muhrika fi'r-Reddi ala Ehlil-Bid'ai ve'z-Zındıka*, Dar'ut-Tabaet'il-Muhammediyye, Kahire trz., 126.

30 İbn-i Cezzi el-Kelbî, *et-Teshil li Ulumi't-Tenzil*, y.y., trz., I/4.

31 Ebû'l-Fadl Şihâbuddîn Mahmûd b. Abdillâh el-Âlûsî(1270/1854), *Rûhu'l-Ma'ânî fi Tefsiri'l-Kur'an'il-Azîm ve's-Seb'i'l-Mesânî*, I-XXX(15 ciltte 30 cilt), Beyrut trz., I/22. Ayrıca bkz., es-Suyutî, *el-İtkân fi Ulumi'l-Kur'an*, I/77.

32 Ebû Mansûr et-Tabersî, *İhticâc*, 227. Ayrıca bkz., el-Meclisî, *Bihâru'l-Envâr*, 92/ 42-43.

33 et-Tabâtabâî, *el-Mizân fi Tefsiri'l-Kur'an*, XII/120.

34 el-Kuleynî, *Usûl mine'l-Kâfi*, I/111, 414. Ayrıca bkz., Abdulhamîd Hibetullah b. Muhammed b. el-Hüseyn İbn Ebî'l-Hadîd(655/1257), *Şerhu Nehci'l-Belağa*, I-VI, Kahire trz., I/27; Mûsâ b. Fâtuma et-Tatarî Mûsâ Cârullah, *el-Veşîa fi Nakdi Akâidi Şîa*, Dâru'l-Kütübü's-Selefiyye, Kahire 1982, 23.

Kuleynî, Kur'an'da bazı ayetlerin, bazı kısımlarının çıkarıldığını da bildirmektedir: “Kim Allah'a ve peygamberine (Ali ve sonraki imamların velayeti hususunda) itaat ederse, büyük bir kurtuluşa erişmiş olur”³⁵ şeklinde nazil olduğunu Ca'fer es-Sâdık'a nispetle rivayet etmiştir.³⁶ Başka bir rivayette de “Eğer kendilerine verilen öğüdü yerine getirirlerdi, onlar için hem daha hayırlı hem de (imanlarını) daha pekiştirici olurdu”³⁷ ayetini “kendilerine verilen (Ali hakkındaki) öğüdü yerine getirirlerdi, onlar için hem daha hayırlı hem de (imanlarını) daha pekiştirici olurdu” şeklinde indiğini söylemektedir.³⁸

Şii kaynaklarda, bu mushafın masum imamlar tarafından birbirlerine miras bırakıldığı ve şimdi de Muhammed b. Hasan el-Mehdî'nin yanında olduğu ve zuhur ettiği zaman³⁹ onu halka sunacağı iddia edilmektedir.⁴⁰ İbn Babeveyh el-Kummî de onu teyid eder şekilde, Cebrail'in Ali b. Ebî Tâlib'e verilmek üzere Hatem diye isimlendirilen ayrı bir kitap getirdiğini, Ali b. Ebî Tâlib'den sonra Hasan b. Ali'nin bu kitabı aldığını ve her imamın kendisinden sonraki imama bu kitabı vererek imamların onunla amel ettiğini iddia etmiştir.⁴¹

Abdullatif el-Kazravânî'ye göre, Ali b. Ebî Tâlib'in topladığı ve kendisinden sonraki imamlara veraset yoluyla intikal eden Kur'an sahihtir. Onun dışındaki Kur'anlarda ise tebdil ve tağyir vaki olmuştur. Kuşkusuz Allah Kur'an'ın tahrif edileceğini önceden biliyordu. Bu yüzden Ehl-i Beyt'in faziletleri, imamet ve velayet gibi dinin temellerini Kur'an'da sarih bir şekilde ifade etmekle kalmadı, aynı zamanda bu temel meselelerin, lafızların batınî tevillerden anlaşılmasını sağlayacak bir yol da gösterdi. Bu itibarla Kur'an tebdil ve tağyire uğrasa bile insanlar sorumluluktan kurtulamazlar. Çünkü Kur'an Ehl-i Beyt'in faziletleri, imamet gibi temel meselelerin tevillerini insanlara göstermeye devam etmektedir.⁴²

Muhammed el-Horasanî de Kur'an'ın tahrife ve tağyire maruz kaldığını ifade eden Ehl-i Beyt kaynaklı haberlere dikkat çekerek, rivayetlerin tahrife delalet etmediklerine iddia etmenin mümkün olmadığını ifade etmektedir.⁴³

35 33. Ahzâb, 71.

36 el-Kuleynî, *Usûl mine'l-Kâfi*, II/372.

37 4. Nisa, 66.

38 el-Kuleynî, *Usûl mine'l-Kâfi*, II/395. Bu şekilde daha pek çok misalleri görmek mümkündür. Bu hususta bkz., İsrâ, 89, Kehf, 29, Bakara 23, 59 gibi ayetlerdeki Ali b. Ebî Tâlib hakkında olduğunu iddia etmektedirler. Bu ayetlerin yorum hakkında geniş bilgi için bkz., el-Kuleynî, *Usûl mine'l-Kâfi*, II/284, 294, 296.

39 İmamîyye Şiasına göre Muhammed el-Mehdî Kıyamet gününe yakın zuhûr edecektir. Geniş bilgi için bkz., Cemil Hakyemez, “Mehdî Düşüncesinin İtikadîleşmesi Üzerine”, *Gazi Üniversitesi Çorum İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Çorum 2004, III:5(2004), 136.

40 el-Kuleynî, *Usûl mine'l-Kâfi*, II/263; Ebû Mansûr et-Tabersî, *İhticâc*, 228; el-Meclisî, *Bihâru'l-Envâr*, 92/243.

41 el-Kummî, *el-İmâme ve't-Tebstra*, 38-39.

42 Bu gibi rivayetler için bkz., Muhammed Hüseyin ez-Zehbî, *et-Tefsir ve'l-Müfessirun*, Beyrut 1976, II/77, 157-159, 191.

43 S. Muhammed el-Horasanî, *Beyanû's-Seade fi Makamat'l-İbade*, Tahran 1344, I/19, II/398.

Öte yandan, son devir Şii âlimlerinden Meclisî'nin rivayeti şöyledir: "Mushafların çeşitliliği Osman döneminde bir hayli arttığı için Talha, Ali'den, önceleri halka sunmuş olduğu Kur'an'ı niçin tekrar halka sunmadığını sordu. Ali bu soruyu cevapsız bıraktı. Talha soruyu tekrar edip; benim cevabımı vermedin diye üsteleince, Ali b. Ebî Tâlib şöyle buyurdu: "Ey Talha, kasıtlı olarak cevap vermedim. Acaba halkın bu okuduklarının hepsi Kur'an mıdır, yoksa onda Kur'an'dan olmayan bir şey de var mı?" Talha; "Hepsi Kur'an'dandır" dedi. Ali; "Eğer bu kitabı alıp onunla amel edecek olursanız, ateşten kurtulmuş ve cennettekilere karışmış olursunuz" buyurdu. Talha; "O hâlde, bu Kur'an bana yeterlidir" dedi."⁴⁴

Şia'nın alternatif Mushaf iddialarına yönelmesinin, onların siyasi tavırlarından kaynaklandığını ifade etmiştik. Bundan dolayı bazı Şif alimler, imamlarla ilgili birtakım ayetlerin olması gerektiğine hükmetmişler, sahabe hakkındaki olumsuz tavırlarının da sonucu Kur'an'dan bazı ayetlerin çıkarıldığı fikrine ulaşmışlardır.⁴⁵ Çünkü en mutedil kabul edilen müfessirler bile Ali'nin imamet ve velayeti, imamların masumlğu gibi Şii inançları ispatlamak için Kur'an ayetlerinden istidlale bulunmaktan kaçınmamışlardır.⁴⁶ Buna dayalı olarak bazı ayetler Şia'yı övecek şekilde yorumlanmıştır. Örneğin Şia, "Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu? Bunu ancak akıl sahipleri anlar"⁴⁷ ayetindeki *bilenler*'in kendileri olduğunu, *bilmeyenler*'in de düşmanları olduğunu ifade etmişlerdir.⁴⁸ Şii kaynaklarda buna benzer birçok ayette Ali ve çevresinin kastedildiği,⁴⁹ imamet ve velayetin Kur'an'la sabit olduğu,⁵⁰ on iki imamın tayini ve Ehl-i Beyt'in faziletleri hakkında olduğu⁵¹ ve Ali ve oğullarının övüldüğü⁵² ileri sürülmektedir. Bu anlamda ayetlerin Ali ve taraftarları hakkında nazil olduğu iddia edilmektedir. Ali'nin imamlığı ve velayeti gibi hususlarda, ayetlerin tevil edildiğine dair örnekleri çoğaltmak mümkündür.

Söz konusu kaygılardan yola çıkan Şii alimler, "Velâyet" ve "Nüreyn" adlarında iki sûrenin Hz. Ali'nin Mushafı'nda bulunduğunu ileri sürmüşlerdir. Hz. Peygamber ve Hz. Ali'den iki nur diye söz edilen sözde Nüreyn Süresi'nde, Hz. Ali'nin, Hz. Peygamberden sonra en önemli konumda olduğu anlatılmaya çalışılmıştır. Güya Osman b. Affân, mushafları yaktırdığında Ali ve Ehl-i Beyt'in

44 el-Meclisî, *Bihar'ul-Envar*, 92/42.

45 el-Kuleynî, *Usûl mine'l-Kâfi*, 1/111; el-Kummî, *el-İmâme ve't-Tebşira*, 38-39. Ayrıca bkz., el-Meclisî, *Bihar'ul-Envar*, 92/42.

46 et-Tabersî, *Mecmau'l-Beyân fi Tefsiri'l-Kur'an*, 1/201-202; et-Tabâtabâi, *el-Mizân fi Tefsiri'l-Kur'an*, 1/299-300.

47 39. Zümer, 9.

48 el-Kuleynî, *Usûl mine'l-Kâfi*, 1/49.

49 44. Duhân, 41; 39. Zümer, 53; 4. Nisa, 59, 83; 6. En'am, 158.9. Tevbe, 94. Bütün bu ayetlerin Ali ve Ehl-i Beyt'i hakkında olduğu şeklindeki rivayetler için bkz., el-Kuleynî, *Usûl mine'l-Kâfi*, 1/311, 314, 318; Şeyh Sadûk, *Kemâtu'd-Dîn ve Temâmu'n-Ni'me*, Kum 1405, 29, 612; Ebû Mansur et-Tabersî, *el-İhticac*, 117, 139, 253, 380.

50 el-Kuleynî, *Usûl mine'l-Kâfi*, 1/412; Şeyh Sadûk, *Kemâtu'd-Dîn ve Temâmu'n-Ni'me*, 612.

51 el-Kuleynî, *Usûl mine'l-Kâfi*, 1/332.

52 el-Kuleynî, *Usûl mine'l-Kâfi*, 1/282.

fazileti hakkındaki Nureyn Süresini Kur'an'dan çıkartmıştır.⁵³ Şii kaynakların birçoğu bu tür iddiaları kabul etmiyorsa da Ahbariler'den bazılarının Kur'an'a alınmayan sûrelerin varlığına dair bazı rivayetler naklettikleri de bir vakiadır.

Kırk bir ayetten mürekkep olduğu ileri sürülen Nureyn Süresindeki sözde ayetler, ilk defa 1842 tarihinde Fransız Garcin de Tassy tarafından Fransızca'ya tercüme edilmiştir. Ondandır bir sene sonra 1843 Kazan Üniversitesi öğretim üyelerinden Mirza Alexandre Kazem-Beg'in aynı mecmuada buna dair bir tenkit ve tahlil yazısı çıkmıştır.⁵⁴

İkinci uydurulmuş sûre ise, yedi ayetten ibaret olduğu iddia edilen "Velâyet" sûresi'dir. Güya bu sûre, Hz. Ali'nin Hz. Peygamber'den sonra halife olmasından, Ali ve imamlara gösterilmesi lazım gelen hürmetten ve itaatten bahseder. Yazma halinde bulunan bu nüshanın ihtiva ettiği uydurulmuş ayetler, İran'da misyonerlik yapmış bulunan W. St. Clair Tisdall tarafından 1913 yılında İngilizceye tercüme edilmiştir. Mütercim, bu elyazmasının yaklaşık 200-300 yıllık olduğunu da belirtmektedir.⁵⁵

Hz. Muhammed ve Hz. Ali'ye verilen Nureyn tabiri Tusi'den sonra, yani VII. asırlarda görülmektedir. Kur'an'dan çalınmış birtakım kelime ve ibarelerden müteşekkil bu uydurma sûrenin, Kur'an'ın o ahenkli üslûbu ve belagati karşısında ne kadar kötü bir tezat arz ettiğini görmek için onu okumak yeterlidir.⁵⁶ Hindistan'da Calcutta'da 1809'da ilk olarak yayınlanan bu eser, *Dabistan-i Madhahib* adıyla Farsça anonim olarak Moğullar döneminde Hindistan'da 1055/1645 ve 1068/1658 tarihleri arasında ortaya çıkarılmıştır. Bu eserde, Kur'an metninde olmayan iki sûrenin varlığından bahsedilmektedir.⁵⁷ Velâyet sûresi'nin bulunduğu elyazmasında ayetlerin üzerine Farsça tercüme yapılmıştır. Bu sûrelerde Kur'an'la çok sayıda uzlaşmalar yanında, gözden kaçırılmayacak ölçüde, lügat, üslup ve içerik ayrılıkları göze çarpmaktadır.

53 Geniş bilgi için bkz., M. S. M. Saifullah, "Surah al-Walayah & Surah al-Nurayn: Their Authenticity & Literary Style", *Islamic Awareness, All Rights Reserved*, Islamic Awareness, All Rights Reserved, 8th December 2005, <http://www.islamic-awareness.org/Quran/Text/forgery.html>, 1-8, 1.

54 M. S. M. Saifullah, "Surah al-Walayah & Surah al-Nurayn: Their Authenticity & Literary Style", 3. Nureyn Süresinin aslı için bkz., <http://www.answering-islam.org/Quran/Miracle/nurain.html>.

55 Saifullah, "Surah al-Walayah & Surah al-Nurayn: Their Authenticity & Literary Style", 3.

56 Geniş bilgi için bkz., Draz, *Kur'an'ın Anlaşılmasına Doğru*, 35, 36.

57 Saifullah, "Surah al-Walayah & Surah al-Nurayn: Their Authenticity & Literary Style", 2-3. Muhibbuddin Hatib, *Dabistan-i Madhahib* adlı eserin Muhsin Fani el-Keşmiri tarafından yazıldığını belirtmektedir. Velâyet Süresini Müsteşrik Noldke, *Târihü'l-Masanif*, isimli kitabında (II/102), *Debistan Mezahib*'den nakletmiştir ve el-Asyaviyya el-Fransiyye gazetesinde 1342 senesinde 431-439 sayılarında neşretmiştir. Bu hususta geniş bilgi için bkz., Muhibbuddin Hatib, *Şiilik-İsnâaşeriye Dini Esaslarının Görünen Çizgileri*, İstanbul 1985, 5-6. Ayrıca bkz., Ebû Muaz Seyfullah Erdoğmuş, *Ehl-i Sünnet ve Oniki İmam*, Ankara 2003, 56-58. *Dabistan*, Muhtelif dinleri ve bilhassa Hindistan'ın XI/XVII. yüzyıllardaki dini vaziyetini tasvir eden Farsça bir eserin adıdır. *Dabistan* hakkında geniş bilgi için bkz., J. Horovitz, "Debistân", *Millî Eğitim İslam Ansiklopedisi*, III (1997), 304.

Bu sûrelerdeki kullanılan kelimeler, üslup ve muhtevası açısından uydurma oldukları açıkça görülmektedir.⁵⁸

Yukarıda aktarmış olduğumuz tüm bu iddialara rağmen, Şîa'nın en önemli âlimlerinden Şeyh Sadûk(380/991), Seyyid el-Mürteza(436/1044), et-Tûsî(460/1067) ve et-Tabersî(548/1153) gibiler ise, Kur'an'da tahrif olduğu iddialarına katılmamışlardır. Ayrıca Feyz-i Kâşânî(1091/1679) ve Hur el-Âmilî(1104/1693) gibi çağdaş Şîi âlimler tarafından da, Kur'an'ın tahrif edilemeyeceği konusunda da ifadeler vardır. Şeyh Sadûk'a göre Ali b. Ebî Tâlib, Kur'an'ı halkın yanına götürüp şunları söylemiştir: "Biz inanıyoruz ki, Allah'ın Peygambere indirdiği Kur'an şu iki kapak arasında bulunan kitaptır. Bir harf dahi ondan azaltılıp çoğaltılmamıştır. Meşhur olduğu üzere surelerin sayısı 114'dür. Kur'an'ın bundan daha fazla olduğu iddiasını bize nispet edenler yalan söylemektedirler."⁵⁹ Devamında Şeyh Saduk, "Kur'an'dan başka birtakım konular da vahyedilmiştir ki, eğer Kur'an'ın yanına konulsaydı, on yedi bin ayeti geçerdi. O, bu sözden sonra bir örnek de getirmek suretiyle bu açıklamaların vahiy olduğunu, ama Kur'an'dan bir ayet olmadığını"⁶⁰ ifade ediyor. et-Tusî ise, *Tefsir*'inde tahrif iddialarına şöyle cevap vermektedir: "Muhakkak Kur'an, Peygamber'in doğruluğunu gösteren büyük bir mucizedir. Belki o mucizelerin en büyüğü ve en meşhurdur." "Kur'an'da tahrif olduğu iddiası, asılsızdır. Zira, Kur'an'a eklemeler yapıldığı görüşünün batıl olduğu hususunda icma ve ittifak vardır. Kur'an'ın eksiltildiği hususuna da zahiren Müslümanlar muhalefet etmiştir. Eksik olduğunu söylemek de yine Müslümanların mezhebine aykırıdır. Mezhebimize göre sihat bakımından doğru olanı budur."⁶¹ Bununla beraber bu Şîi alimlere göre, Ali b. Ebî Tâlib, Kur'an'ı, Mekki ayetleri Medenî ayetlerden önce, nesh olunmuş ayetleri nesheden ayetlerden önce yazmak suretiyle her ayeti olması gereken yerde yazmıştır. Yani ne bir sûre, ne de bir ayet hatta ne de bir kelime Kur'an'a eklenmiştir.

Tabersî ise Kur'an'ın bütünlüğü hakkındaki görüşünü şöyle ifade etmektedir: "Kur'an'da ziyade ve noksanlık meselesi tefsirde uygun olmayan bir şeydir. Kur'an'daki ziyadelik herkesçe batıldır. Oadaki noksanlık iddiası ise dostlarımızdan bir cemaat ve haşeviyye-i ammeden bir kavim, Kur'an'da değişiklik ve noksan olduğunu söylemiştir. Mezhebimizin ileri gelenlerine göre, sahih olan görüş bunun tersidir."⁶² Tabersî, burada tahrifin olmadığını söylerken, "Allah ve Resûlüne eziyet edenlere, Allah dünyada ve ahirete lanet

58 W. St. Clair Tisdall, "Shî'ah Additions To The Koran", *The Moslem World*, III (1913), 227-241, 229. Naklen, Saifullah, "Surah al-Walayah & Surah al-Nurayn: Their Authenticity & Literary Style", 4. Bankipore'daki elyazması Velâyet Sûresi'nin aslı için bkz., Saifullah, "Surah al-Walayah & Surah al-Nurayn: Their Authenticity & Literary Style", 4.

59 Şeyh Sadûk, *Şîi İmâmîyye'nin İnanç Esasları*, 101.

60 Şeyh Sadûk, *Şîi İmâmîyye'nin İnanç Esasları*, 100.

61 eş-Şeyh Ebû Ca'fer Muhammed b. Hasan et-Tûsî(460/1067), *et-Tibyân fi Tefsîri'l-Kur'an*, Necef 1960, I/3.

62 et-Tabersî, *Mecmau'l-Beyân fi Tefsîri'l-Kur'an*, I/15.

etmiştir”,⁶³ ayetini tefsir ederken, mezhebi görüşlere ağırlık vermiş “Ali’ye verilen eziyet Allah’a ve Resûlüne verilmiş gibidir” şeklinde Şii kaynaklı bir haber nakletmiştir.⁶⁴

Benzer diğer bazı kaynaklar, Kur’an’da herhangi bir eksiltme veya artmaya kabul etmeseler de onlara göre Hz. Ali’nin topladığı bir mushaf vardır; onun diğer Kur’an’dan farkı da, kendinin katmış olduğu tefsirinden kaynaklanmaktadır.⁶⁵ Ali b. Ebî Tâlib’in gerçekten bir mushaf tertiplemediği kabul edilse bile, Kur’an’ı nüzul sırasına göre toplamış ve ondaki nasih ve mensuhu, umum ve hususu, mutlak ve mukayyedi, muhkem ve müteşabihi, azimet ve ruhsatı, sünnet ve adabı belirlemiş, nüzul sebeplerine işaret etmiş ve anlaşılması zor olan yerlere açıklamalar getirmiştir. Yani onlara göre Ali b. Ebî Tâlib tarafından toplanmış Kur’an, daha çok bir tefsir niteliği taşımaktadır.⁶⁶

Şeyh Müfid elde bulunan Kur’an ile Ali’nin Mushafı’nı şöyle karşılaştırıyor: “Kur’an’ın bir kelimesi bile noksan değildir. Ali’nin Mushafı’nda olan ayetlerin manalarının tefsir ve tevili, Kur’an’ın nüzul sırasına göre düzenlenmiş olup, bugünkü Kur’an’dan atılmıştır. Bu tefsir ve açıklamaların Kur’an’ın bir cüz’ü olmadığı, ancak vahiy kanalıyla geldiği bir gerçektir.”⁶⁷

Ebu’l-Kasım el-Hûfî de, Ali’nin, bugünkü Kur’an’dan farklı düzene sahip başka bir mushafının olduğunu kabul etmektedir. Yalnız ona göre, bunlar kesinlikle Kur’an’ın aslından bir tahrif veya eksiltmeye delâlet etmemektedir. Sözün doğrusu şudur ki, bu zikredilen fazlalıklar, tevil ve tefsir unvanıyla Allah’ın kelâmının yorumları veya bazı ayetlerin açıklanması amacıyla vahyolunmuş sözlerdir. Rivayetlere göre, Ali’nin fazladan yazdıkları, ayetlerin tevil veya tefsirinden ibaretti. Hiçbir rivayet, bu fazlalıkların da ayet olduğuna delâlet etmemektedir. Bazı rivayetlerde bunları iddia edenlerin, Ali’nin Mushafı’nda isimleriyle zikredildiği nakledilmiş ise de, bu ifadelerden maksat, bu grubun isimlerinin ayetlerde değil, tefsir bölümünde zikredilmiş olmasıdır.⁶⁸

Kur’an’ın tahrif edildiğine karşı çıkan bu gibi kaynaklar olmasına rağmen, Hicri XI. asır Şii tefsir âlimlerinden Molla Muhsin el-Kâşânî, Seyyid Abdullah Alevî; XII. asır âlimlerinden Mevla Abdullatif Kazrânî, XIV. asır âlimlerinden Sultan Muhammed Horasanî Kur’an’ın tahrif edildiğini iddia etmişlerdir. Hatta XIII. asır Şii âlimi Hüseyin b. Muhammed Tabresî, tahrifle ilgili olarak *Faslu’l-*

63 33. Ahzap, 57.

64 et-Tabersî, *Mecmau’l-Beyân fi Tefsiri’l-Kur’ân*, VII/370.

65 et-Tûsî, *et-Tibyân fi Tefsiri’l-Kur’ân*, I/3; et-Tabersî, *Mecmau’l-Beyân fi Tefsiri’l-Kur’ân*, I/15.

66 Şeyh Sadûk, *Kemâlu’d-Dîn ve Temâmu’n-Nîme*, 284; Ayrıca bkz., Şerefuddin Amilî, *el-Müracaat*, 411. Hz. Ali’nin Tefsirdeki Yeri hakkında bkz., Nurettin Turgay., *Hz. Ali ve Tefsirdeki Yeri*, İlâhiyat Yay., Ankara 2004.

67 Şeyh Müfid, *Evâilu’l-Makâlât fi’l-Mezâhibi’l-Muhtârât*, nşr., Hibetuddin eş-Şehristânî, Tebriz 1364, 55. Krş., Moojen, *An Introduction To Shi’i Islam*, 81.

68 Ebu’l-Kasım el-Hûfî, *el-Beyan*, Dar’uz-Zehra, Beyrut trz., 223-225.

Hitâb fi Âdemi Tahri'î'l-Kitâb adlı eser telif etmiş ve bu eser 1289'da İran'da basılmıştır.⁶⁹

Şia, elimizdeki Kur'an'ın dışında var olduğunu iddia ettiği söz konusu mushaftan başka, benzeri diğer bazı metinlerden de bahseder. Onların, mushafın dışında Ali'ye izafe ettikleri kitaplardan biri de *Ali'nin Sahifesi'dir*. Bu sahifenin çok öz olarak yazılıp, Ali'nin kılıcının kılıfında saklı olduğu iddia edilmiştir.⁷⁰ Yine, hadisçiler arasında meşhur olan *Ali'nin Kitabı* adıyla başka bir kitaptan daha bahsedilir ki, birçok rivayette bu eserden de söz edilmiştir. Bu kitap, Sahife, Camia, Cefr, Sahife-i Camia ve Sahifetü's-Sufra gibi adlarla zikredilmiştir. Ca'fer es-Sâdık'a nispet edilen rivayete göre Camia, boyu Resûlullah'ın karışı ile yetmiş karış olan, Resûlullah tarafından parça parça yazdırılan, Ali b. Ebî Tâlib'in sağ eli ile yazdığı ve kendisinden sonra on iki imama miras kalan bir kitaptır. İçerisinde yaralama diyetine kadar, helal ve haramla ilgili olarak insanların ihtiyaç duyduğu her şey bulunan ve büyük-küçük her hükmün yazılı olduğu bir sahifedir.⁷¹ Şii kaynaklarda şöyle naklediliyor: "İlim bize mahsustur. Biz ilim ehliyiz. Bütün bilimler bizim yanımızda korunmuştur. Kıyamete kadar olacak her şeyin hükmü, Hz. Peygamber'in imlası ve Ali'nin hattı ile yazılmış olarak bizim yanımızda mevcuttur."⁷²

Ahbar'da aktarılan bir rivayette Ebû Haşim'in, Ali b. Ebî Tâlib'e ait olduğu iddia edilen "Sarı Sahife"yi, vefatından önce Muhammed b. Ali b. Abdillâh b. Abbas'a teslim ettiği zikredilir. Muhammed b. el-Hanefiyye'nin, bu sayfayı babasının ilminden istifade amacıyla Hasan ve Hüseyin'den aldığı, ölümü yaklaşınca da oğlu Ebû Haşim'e verdiği nakledilir. Rivayet, Ebû Cafer Muhammed b. Ali b. Hüseyin b. Ali b. Ebî Tâlib'in, Abbasoğulları kastedilerek, "Onların elinde ilimden bir şey var mıdır?" sorusuna verdiği cevabı içerir. Buna göre Ebû Cafer, "Evet, onların elinde Ali b. Ebî Tâlib'e ait olan *Sarı Sahife* vardır" der ve Muhammed b. el-Hanefiyye'nin Hasan ve Hüseyin'e gelerek "Siz ikiniz bensiz babama mirasçı oldunuz. Ben Resûlullah'ın torunu değilsem de, babanızın oğluyum. Hayatım üzerine yemin ederim ki, bana göre siz üstünsünüz ve bunda yalan yoktur. Babamın bana karşı hissettiği sevgisine binaen ondan topladıklarınızdan bana biraz veriniz" dediğini ve bunun üzerine Hasan'ın Hüseyin'e "Ey kardeşim! O, bizim kardeşimiz ve babamızın oğludur. Babamızın ilminden ona bir şey ver, dediğini söyler. Hüseyin'in de ona içinde Horasan'ın siyah bayraklarına işaret eden *Sarı Sahife*'yi dediğini ilave eder. Bu Sahife'de, bu bayrakların ne zaman ve nasıl açılacağı, alametlerinin ne

69 Geniş bilgi için bkz., Cerrahoğlu, *Tefsir Tarihi*, 1/406.

70 Muhammed Cevâd Celâli el-Hüseynî, *Tevhidü Sünneti's-Şerife*, Mektebetu A'lâm'ul-İslâm, Kum trz., 52-61.

71 es-Saffâr, *Besâiru'd-Derecât*, 1/346-347; el-Kuleynî, *Usûl mine'l-Kâfi*, 1/339-341. Ayrıca bkz., el-Hüseynî, *Tevhidü Sünneti's-Şerife*, 62-76; Seyyid Hüseyin Yûsuf el-Mekki, *Akidetü's-Şiâti Fî'l-İmâmi's-Sâdık ve Sairi'l-Eimme*, Beyrut 1987, 52-53; Cârullah, *el-Veşia fi Nakdi Akâidi Şia*, 98; Şerefuddin Amilî, *el-Müracaat*, 411.

72 Ebû Mansûr et-Tabersî, *el-İhticac*, 155; el-Meclisî, *Bihar'ul-Envar*, 44/100.

zaman gerçekleşeceği ve onlara hangi Arap bölgelerinin yardım edeceği, bu dava için ayaklanacak olan önde gelen kişilerin isimleri, sıfatları ve bunların adamlarının ve onlara tabi olacakların özellikleri yazılıdır. Muhammed b. el-Hanefiyye, bu Sahife'yi ölene kadar korumuş, ölümünden hemen önce de oğlu Ebû Haşim Abdullah'a bırakmış, o da bunu Muhammed b. Ali b. Abdillab b. Abbas'a devretmiştir. Bu devir sırasında Muhammed, yanlarında oynayan ve henüz dört yaşında olan oğlu İbrahim de bulunduğu bir sırada, Ebû Haşim'e şöyle demiştir: Ey amcaoğlu! Beni Haşim'in bayraklarının bahsi geçtiği şeyde, biz Abbasoğulları için bir nasip var mıdır?" Ebû Haşim ise, "Bu iş, Peygamberimizin Ehl-i Beyt'inden sizden başka kimedir ki?" Muhammed'in de "Ey kardeşim, bu nasıl oluyor" demesi üzerine, "Bu çocuğu, yani İbrahim'i görmüyor musun? Bu iş ona ulaşp gelişinceye ve bu kavmim, yani Beni Ümeyye'nin, ondan çekinerek onu öldürmelerine kadar o bu işin sahibidir. Senin Abdullah ve Ubeydullah adında iki oğlun daha olacak. Bunlar iki hükümdar olacaklar ve hâkimiyet onların nesilleriyle devam edecektir."⁷³

Bu sahife, Ali b. Ebî Tâlib'in Hz. Peygamber zamanında yazdığı ve devamlı olarak kılıcının kınında taşıdığı bir hadis Sahife'siydi. Güya bizzat Ali b. Ebî Tâlib'in belirttiğine göre bu Sahife, diyete dair hükümlerle düşman elindeki bir esir kurtarmanın yolları, bir kâfir için Müslüman'ın öldürülemeyeceği, Medine'nin Harem bölgesi sınırları gibi konulardaki hadisleri ihtiva etmekteydi.⁷⁴

Bütün bu rivayetler gösteriyor ki, Ali b. Ebî Tâlib'in Mushafı, Ali'nin kitabı, Camia ve Sahife, benzer endişelerden dolayı ayrı ayrı iddialarla gündeme getirilen rivayetlerdir. Bu kitaplardan hiçbirinin ne zaman yazıldığı kesinlikle belli değildir. Sadece sarı sahifenin Hz. Peygamber zamanında yazıldığı, hatta o Ali b. Ebî Tâlib tarafından imla edildiği hakkında Şîî rivayetler vardır.

Bütün bu rivayetlere baktığımızda Ali b. Ebî Tâlib'e nispet edilen bu mushafın günümüze kadar gelmemesi birçok problemi beraberinde getirmektedir. Şîî rivayetlere göre bu mushaf, son imam Muhammed b. Hasan el-Mehdi'nin elinde bulunmaktadır. Salim b. Seleme'den nakledilen bir rivayette şöyle denmektedir: "Bir kişi Ca'fer es-Sâdik'ın yanında Kur'an okuyordu. Ben ve Ca'fer es-Sâdik, Kur'an'dan diğer insanların okuduklarından olmayan bir takım harfler işittik. Bunun üzerine Ca'fer es-Sâdik "Böyle okumaktan sakın ve Kaim'in kıyamına dek halkın okuduğu gibi oku. O gün geldiğinde Kur'an gerektiği gibi -Ali'nin Mushafı'nda olduğu üzere- okunacaktır."⁷⁵ Yine Tabersî'den yapılan bir rivayete göre, On İkinci İmam ortaya çıktığında, içinde kıyamete kadar bütün Şîa'nın isimlerinin bulunduğu bir sahife olacaktır.⁷⁶ Boyu Resûlullah'ın karışı ile yetmiş

73 (Müellifi Meçhul), *Ahbâru'd-Devleti'l-Abbâsiyye ve fihî Ahbâri'l-Abbâs ve Veledihi*, thk. Abdulazîz Dûrî, Abdulcebbar Muttalibi, Beyrut 1971, 184-185.

74 Geniş bilgi için bkz., Şerefuddin Amilî, *el-Müracaat*, 411; el-Hüseynî, *Tevhidü Sünneti's-Şerife*, 62-76; el-Mekkî, *Akîdetü's-Şîâti fî'l-İmâmî's-Sâdik ve Sairi'l-Eimme*, 52-53.

75 el-Kuleynî, *Usûl mine'l-Kâfî*, 1/633.

76 Ebû Mansûr et-Tabersî, *İhticâc*, 223; el-Meclisî, *Bihar'ul-Envar*, 92/43.

kariş olup, Resûlullah tarafından parça parça yazdırılan, Ali b. Ebî Tâlib'in de sağ eli ile yazdığı ve kendisinden sonra On İkinci İmam'a miras kalan Camia isminde bir kitap mevcuttur.⁷⁷ Ali b. Ebî Tâlib, Hz. Peygamber'in vefatından sonra cem ettiği mushafın ne olacağı hakkında ise Ömer'e verdiği cevapta, "Benim Ehl-i Beyt'imden Kaim el-Mehdi kıyam ettiği zaman bu mushafı açığa çıkaracak, halkı ona uymaya mecbur edecek ve sünnet bu temel üzerinden icra edilecektir, demektedir."⁷⁸

Görüldüğü gibi bir kısım Şii kaynakların, Kur'an'da tahrif bulunduğunu söylemelerinin esas gayesi, dinin esaslarından saydıkları imamet meselesini, Kur'an ayetleriyle ispat etmektir. Bu temel görüşlerinin doğru kabul edilmesi, ancak Kur'an'ın tahrif edildiği iddiasıyla mümkün olabileceğinden, onlar görüşlerini bu şekilde temellendirmeye çalışmışlardır. Bu yüzden Ali'nin imametini Kur'an'da bulamadıkları için, Kur'an'ın tahrif edildiğini, değiştirildiğini, birçok ayetin ondan çıkarıldığını ve birçok hükmün düşürüldüğünü iddia ettiler. Bu anlamda Şia inancına göre bu mushaf, masum imamların yanında bulunan, bir imamdan diğerine –Muhammed b. Hasan el-Mehdi'ye kadar- intikal eden, imamdan başka hiç kimsenin haberdar olmadığı imamet ilimlerinin bir bölümü konumundadır. Bununla da imamet teorilerine altyapı oluşturmak istedikleri dikkatlerden kaçmamaktadır.

II. FATIMA MUSHAFI

Şia tarafından kabul edilen Mushaflardan diğer biri de, Fatma Mushafi'dır. Kuleynî'nin aktardığı bir rivayete göre Fatma Mushafi, Kur'an'ın üç katı büyüklüğündendir. Onda sizdeki Kur'an'dan bir harf dahi yoktur.⁷⁹ Bu mushaf, Resûlullah'ın vefatı ile hüzünlünen Fatıma'yı teselli için Allah'ın melek aracılığı ile gönderdiği vahiyleri işiten Ali b. Ebî Tâlib'in kaydettiklerinden oluşmakta ve helal harama dair hiçbir şeyi içermemekte,⁸⁰ sadece Fatıma'nın Hüseyin oğullarından torunlarının, başına gelecek olayları kapsamaktadır.⁸¹ Ancak Fatıma Mushafi'ndan, Cebrail vasıtasıyla Allah'ın gaybe ait hadisleri Fatıma'ya bildirdiğini kabul etmek; İslâm'ın, üzerine bina edildiği vahiy hakkında ciddi tehlikeleri de beraberinde getirmektedir. Bu tehlikenin farkına varmış olmaları

77 es-Saffâr, *Besâiru'd-Derecât*, 1/346-347; el-Kuleynî, *Usûl mine'l-Kâfi*, 1/339-341. Ayrıca bkz., el-Hüseyinî, *Tevhidü Sünneti's-Şerife*, 62-76; el-Mekkî, *Akâidetü's-Şifâti Fî'l-İmâmî's-Sâdik ve Sairi'l-Eimme*, 52-53; Cârullah, *el-Veşâa fi Nakdi Akâidi Şia*, 98; Şerefuddin Amilî, *el-Müracaat*, 411.

78 Ebû Mansûr et-Tabersî, *İhticâc*, 81, 155-156; el-Meclisî, *Bihar'ul-Envar*, 92/43.

79 el-Kuleynî, *Usûl mine'l-Kâfi*, 1/240. Fatıma Mushafi hakkında geniş bilgi için bkz., el-Âmilî, *Hakikatu Mushafi Fatıma inde's-Şia*, 66-142.

80 es-Saffâr, *Besâiru'd-Derecât*, 1/346-347; el-Kuleynî, *Usûl mine'l-Kâfi*, 1/346-347. Ali kendi mushafını bitirdikten hemen sonra, Fatıma için bir kitap yazdı. Bu kitap, Fatıma evlâtlarınca "Mushaf-ı Fatıma" adıyla bilinmektedir. Bu Mushaf birtakım meseller ve hikmetli sözlerden ibarettir. Geniş bilgi için bkz., Şerefuddin Amilî, *el-Müracaat*, 411.

81 el-Kuleynî, *Usûl mine'l-Kâfi*, 1/348-350. Ayrıca bkz., es-Seyyid Hâşim el-Hüseyinî, *Siretü'l-Eimme'l-İsna Aşera*, Menşuratu Daru't-Taaruf, Beyrut trz., 1/96-97.

ki, bazı Şîî âlimler, bu mushafın Fatıma'nın, babasından hayatı boyunca duyduklarına dair tuttuğu notları⁸² ve Peygamberin Ali'ye yazdırdıklarını⁸³ içeren şeyler olduğuna dair izahlar yapmak zorunda kalmışlardır.

Bu mushafın içinde şer'i hükümlerin -özellikle cezaların- ayrıntılı bir şekilde bulunduğu, kıyamete kadar gelecek bütün idarecilerin adlarının ve meydana gelecek olayların kaydedildiği söylenmektedir.⁸⁴ Kuleynî'nin Ca'fer es-Sâdık'a nispet ettiği bir rivayete göre, Peygamber'den sonra, Fâtıma yetmiş beş gün hayatta kalmış, bu zaman zarfında Allah'tan başka kimsenin bilmediği musibetlerle karşılaşmıştır. Allah, Cebrail'i Fâtıma'ya göndererek teselli etmiş ve taziyelerini bildirmiş, babası hakkında bilgi vermiş, zürriyetinin başından geçenleri bildirmiştir.⁸⁵

Aslında, daha önce de ifade ettiğimiz gibi, bu rivayet de, Ali b. Ebî Tâlib'e atfedilen mushafın farklı versiyonlarda gündeme getirilmiş diğer bir şekli olarak düşünülebilir. Mutedil Şîî âlimleri, Fatıma Mushafı'nı kabul etmekle beraber bu mushafın bir Kur'an olmadığını ve eldeki Kur'an'da noksanlık bulunmadığını belirtirler. Bundan başka Fatıma'nın elinde bulunan, kendisiyle Ali b. Ebî Tâlib ve daha sonra gelecek vasilerin adlarının yer aldığı bir sayfadan da söz edilmektedir. es-Saffâr, *Besâiru'd-Derecât*'ında Ca'fer es-Sâdık'tan gelen rivayetlere dayanarak, Fâtıma'nın Mushafı'ndan maksadın, hadis ve yorumlarıyla ilgili bir kitaptan ibaret olduğunu, o zaman böyle kitaplara da mushaf denildiği için bazılarının bunu Kur'an'la karıştırdıklarını, bu mushafta bir ayetin bile bulunmadığını ortaya koymuştur.⁸⁶

Kur'an'ın tahrif edildiğini iddia eden şahısların birçoğunun dayanağı, Şîa'nın kabul ettiği hadis kaynak kitaplarındaki rivayetlerdir. Birçoğu da Beni İsrail'de meydana gelen her şey, Muhammed'in ümmetinde de meydana gelecektir⁸⁷ hadisine dayanarak Tevrat ve İncil'de tahrif olduğu gibi, Kur'an'da da tahrif olacağı iddiasına dayanmaktadır.⁸⁸

82 Rasul Ca'feriyan, *Masum İmâmların Fikri ve Siyasî Hayatı*, Çev. Ca'fer Bayer, Kevser Yay., I-II, İstanbul 1994, 65.

83 es-Saffâr, *Besâiru'd-Derecât*, I/153-154; el-Kuleynî, *Usûl mine'l-Kâfi*, I/239-240; İbn Şehr Aşûb, *Menâkıbu Ali b. Ebî Tâlib*, III/337; Muhammed Cevad Muğniyye, *eş-Şîa ve't-Teşeyyu'*, Beyrut trz., 63.

84 Ebû Ca'fer Muhammed b. Cerir el-Âmilî İbn Rüstem et-Taberî (IV/X.asır), *Delâilü'l-İmâme*, Beyrut 1988, 29-30; el-Kuleynî, *Usûl mine'l-Kâfi*, I/239-242; Şeyh Müfid, *el-İhtisâs*, ed., A. A. Gaffari, Tahran 1959, 125-129.

85 es-Saffâr, *Besâiru'd-Derecât*, I/153-154; el-Kuleynî, *Usûl mine'l-Kâfi*, I/114; İbn Şehr Aşûb, *Menâkıbu Ali b. Ebî Tâlib*, III/337; el-Meclisî, *Bihâru'l-Envâr*, 26/41, 22/545-546; el-Meklâ, *Akâidetü'ş-Şîati fi'l-İmâmi's-Sâdik ve Sairi'l-Eimme*, 59; Cârullah, *el-Veşîa fi Nakdi Akâidi Şîa*, 98.

86 es-Saffâr, *Besâiru'd-Derecât*, I/156, 157, 158, 159. Ayrıca geniş bilgi için bkz., İmâmu Seyyid Muhsin el-Emin el-Hüseynî el-Âmilî, *Ayânu'ş-Şîa*, thk., Hasan Emin, Dâru't-Taarruf, I-XI, Beyrut 1988, I/97-98; Muğniyye, *eş-Şîa ve't-Teşeyyu'*, 63.

87 Ahmed b. Hanbel(241/855), *el-Müsned*, I-VI, İstanbul 1982, V/218.

88 et-Tabâtabâî, *el-Mizân fi Tefsiri'l-Kur'an*, XII/120.

Diğer bazı Şii rivayetlerinden anlaşıldığı üzere, bu mushafta Hz. Peygamber'in vefatından sonra Fatıma'nın yanına gelip kendisine teselli veren ve gaybi birtakım haber ve ilhamlar getiren meleğin söylediği ilimlerden bahsedilmektedir. Bazı Şii rivayetlerde yer aldığı üzere Ca'fer es-Sâdık, Fatıma'nın Mushafı'na dayanarak kendi zamanında vuku bulan bazı olay ve isyanların neticesini beyan etmiştir. Güya o, buna dayanarak Hasanogullarının kıyâmı karşısında uygun bir tavır takınmış ve bu isyanların sonucunu kendilerine haber vermiş, bu isyanların zafere ulaşmayacağını bildirmiştir.⁸⁹

Görüyor ki Fatıma Musafı, birtakım sır ilimleri ile gelecekte Ali ve oğullarının başına gelecek önemli olaylara dair işaret ve bilgileri içerdiği için, on iki imamın istifadesine mahsus bir mushaf olarak algılanmıştır. Güya bu Mushaf, ilahî bir emanet olarak imamlar tarafından bir sonrakine devredilmiş ve sonunda On ikinci İmamın yanında kalmıştır.

Sonuç olarak, Fatıma Mushafı'nın Kur'an olmadığına altı çizilmiş ve hatta Kur'an'ın bir kısmının dahi onda bulunmadığı ve bu kitabın sadece gelecekte vuku bulacak olaylarla ilgili önemli bilgileri içerdiği belirtilmiştir.

SONUÇ

Sonuç olarak Şîa'ya göre, Ali b. Ebî Tâlib'in, bugünkü Kur'an'dan farklı bir düzene sahip ayrı bir mushafı söz konusudur. Her ne kadar bir kısım Şii kaynaklarında Ali Mushafı'nın, bugün elimizdeki Kur'an'dan farklı olduğu şeklinde iddialar ileri sürülmüşse de, önemli bazı Şii âlimler, bu mushafın Sünni ve Şii çevrelerde ortak olarak kabul edilmiş Kur'an'dan farklı olmadığını ifade etmişlerdir. Onlara göre söz konusu bu Ali Mushafı'nda, sûreler nüzul sırasına göre tertiplenmiştir. Mensuh ayetler nasih ayetlerden önce getirilmiştir. Onda ayetler hiçbir değişikliğe uğramaksızın dikkatle yazılmıştır. Her bir ayet, harf harf aynen Peygamber'in okuduğu şekilde yazılmıştır. Ayetler Peygamber'in imlası ve Ali'nin hattı ile yazılmıştır. Ayetlerin te'vili onda zikrolunmuştur. Ayetlerin indirilmesinin nerede, ne zaman, ne münasebetle olduğu, ayetten kimlerin kastedildiği gibi bütün özellikleri zikredilmiştir. Bazıları da bu mushafta umum-husus, mutlak-mukayyet, muhkem-müteşabih, nasih-mensuh, azimet-ruhsat, sünnet ve adab ile ilgili açıklamaların da yazılı olduğunu rivayet etmişlerdir. Ehl-i hak ile Ehl-i batılın kim oldukları, ayrıca Muhacirlerden ve Ensar'dan bazı kimselerin işlediği suçlar da bu kitapta yazılmıştır.

Şii iddialara göre Ali b. Ebî Tâlib'e nispet edilen bu mushaf, Ali b. Ebî Tâlib'in oğlu Hasan'a, ondan sonra da diğer imamlara ve en sonunda da Muhammed b. Hasan el-Mehdi'ye intikal etmiştir; o zuhur edince bu mushafı ortaya çıkaracaktır. Ancak hepsinden önemlisi Ali b. Ebî Tâlib'e nispet edilen bu mushafın varlığı hakkında somut hiç bir bilgi yoktur. Bu da söz konusu rivayetlerin güvenilirliğinin sıhhati hakkında yeterli fikir vermektedir.

89 es-Saffâr, *Besâiru'd-Derecât*, 1/169. Fatıma Mushafı'nın içeriği hakkında geniş bilgi için bkz., el-Âmilî, *Hakikatu Mushafı Fatıma inde's-Şîa*, 98-100.

Şîa, Kur'an'daki bir kısım ayetlerin, Ali b. Ebî Tâlib hakkında nazil olduğunu iddia eder. Tahrif iddiasını kabul etmeyenler bile, Ali b. Ebî Tâlib'e işaret etmek maksadıyla aynı konudaki rivayetlerle birçok ayeti tefsir etmişlerdir. Tahrifi reddeden eski ve çağdaş Şîî âlimlerin ortak özellikleri, öncelikle Kur'an'a birtakım ilavelerin yapılabileceğini reddederken Kur'an'dan bir takım ayet ya da kelimelerin çıkarılmış olabileceğini iddia etmeleriydi.

Fatıma Mushafı'nın, gaybi haberler, gelecekteki olaylar, devletlerin akıbeti ve Alioğullarının başına gelecek olayları içerdığı iddia edilmiştir. Hatta bu mushafın, olacak işlerin bilgisini de ihtiva ettiği ifade edilmiştir. Ortada varlığı bile bulunmayan böyle bir mushaf hakkında nakledilen bu rivayetlerin de Ali Mushafı ile ilgili olarak rivayet edilenlerden farklı olmadığı açıktır.

Kur'an'ın cemedilmesi konusu, tahrif iddialarıyla doğrudan ilgilidir. Çünkü tahrifi iddia eden Şîî kaynaklar, daima Kur'an'ın toplanmasıyla ilgili rivayetleri delil göstermişlerdir. Bazı Şîî âlimler, imamlarının imameti ve masumluğu gibi Şîî inançlarını doğrulamak gayesiyle Kur'an ayetlerini tahrif etmişlerdir. İmam tayini meselesi, her ne kadar siyasî olsa da, bir akide meselesi olarak ele alınmış, bazı ayetler kasten tahrif edilerek, imametın aslı Kur'an'da aranmış, ispatı cihetine gidilmiştir. Çünkü Kur'an tahrifi ifadesi, ayetlerdeki anlamların çarpıtılması, lafızlarda değişiklik ve Kur'an'a ilave yapılması veya bazı ayetlerin Kur'an'dan çıkartılması gibi anlamlarda kullanılmıştır.